

VENDIMI DHE GJETJET

Data e miratimit: 13 shkurt 2020

Nr. i lëndës: 2016-10

Dragiša Kostić

kundër

EULEX-it

Paneli për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut i mbledhur më 12 shkurt 2019, ku të pranishëm ishin anëtarët e paraqitur në vijim:

Z. Guénaél METTRAUX, kryesues
Znj. Anna BEDNAREK, anëtare
Znj. Anna AUTIO, anëtare

Ndihmuar nga:

Z. Ronald Hooghiemstra, zyrtar ligjor

Pas shqyrtimit të ankesës së lartpërmendur, e cila është dorëzuar në pajtim me Veprimin e Përbashkët të Këshillit 2008/124/CFSP të datës 4 shkurt 2008, Konceptin Llogaridhënës të EULEX-it të datës 29 tetor 2009 për themelimin e Panelit për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut dhe Rregullores së Punës së Panelit, e ndryshuar për herë të fundit më 11 dhjetor 2019.

Pas shqyrtimit u vendos si në vijim:

I. PROCEDURA PRANË PANELIT

1. Ankesa në këtë lëndë është regjistruar më 30 qershor 2016.
2. Më 28 qershor 2017, Paneli kërkoi nga ky ankues dhe nga ankuesit e tjerë informata shtesë në lidhje me ankesat e tyre. Ankuesit fillimisht u përgjigjën përmes përfaqësuesit për familjet serbe nga Qendra Burimore për Personat e Zhdukur (QBPZh), OJQ në Prishtinë, duke thënë se ata nuk kishin informata të tjera në lidhje me ato raste.
3. Më 20 shtator dhe 17 tetor 2017, Paneli dërgoi dy kërkesa të tjera për informata shtesë përmes përfaqësuesit të QBPZh.

4. Më 20 tetor 2017, Paneli pranoi një përgjigje përmes përfaqësuesit të QBPZh me informata shtesë në lidhje me dy raste, përfshirë për rastin në fjalë.
5. Më 8 dhjetor 2017, Paneli i dërgoi deklaratën me fakte dhe pyetje Shefes së Misionit (ShM), EULEX Kosova, dhe e ftoi atë që të jepte përgjigje dhe vërejtje më shkrim mbi ankesat jo më vonë se 26 janar 2018.
6. Vërejtjet nga ShM erdhën më 14 qershor mars 2019, e më pas u dërguan tek ankuesit për vërejtje shtesë.
7. Ankuesi nuk paraqiti ndonjë vërejtje shtesë.
8. Më 19 qershor 2019, Paneli e shpalli ankesën të pranueshme në lidhje me nenet 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (<https://hrrp.eu/docs/decisions/2019-09-11%20Admissibility%20Decision%202016-12%20signed.pdf>)
9. Në atë vendim, Paneli ftoi palët që t'i shqyrtonin këto pyetje:

I. PËR MISIONIN:

- i. A ishte në dijen i Misionit për këtë rast? Nëse po, në çfarë rrethanash u njoftua për të?
- ii. A mori Misioni, siç pretendon ankuesi, ndonjë raport para-vdekjes dhe ndonjë formular të viktimës nga UNMIK-u? Nëse po, kur dhe në çfarë rrethanash?
- iii. Çfarë hapash, nëse ka pasur, ka marrë Misioni për të hetuar këtë rast?
- iv. Çfarë hapash, nëse ka pasur, kishte Misioni me të afërmit e të zhdukurve dhe, veçanërisht, me ankuesin?
- v. A i ka mbajtur të informuar Misioni të afërmit e të zhdukurve për përpjekjet e tyre hetimore (nëse ka pasur)? Nëse po, kur, me çfarë mënyre dhe çfarë informacioni ishte dhënë?
- vi. A ishte transferuar dosja e lëndës që kishte të bënte me këtë çështje autoriteteve vendore? Nëse po, kur?

I. PËR ANKUESIN:

- i. Çfarë kontakti, nëse ka, keni pasur ju me Misionin EULEX Mision apo me përfaqësuesit e tij?
- ii. A jeni në dijeni për ndonjë përpjekje nga autoritetet vendase për ta hetuar këtë rast?
- iii. A ka bërë shkelje apo a ka kontribuar Misioni në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas neneve 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës? Nëse po, në çfarë mënyre?
- iv. Cilat janë pasojat - personale, financiare, ligjore dhe emocionale - që lidhen me zhdukjen e të afërmit tuaj?

II. PËRBËRJA E PANELIT

10. Pas dorëheqjes së një prej anëtarëve të tij të përhershëm, anëtari në largim u zëvendësua nga znj. Autio me emërimin e saj në Panel në përputhje me rregulloren 14

të rregullores së punës së Panelit. Për të siguruar që të familjarizohet plotësisht me lëndën, znj. Autio u njoh me gjithë dosjen e lëndës, përfshirë pranueshmërinë e saj, dhe për këtë arsye është plotësisht në gjendje të marrë pjesë në diskutimet e kësaj lënde.

III. FAKTE

11. Faktet e paraqitura nga ankuesi mund të përmbliidhen si në vazhdim.
12. Më ose rreth datës 17 qershor 1999, Svetozar Stambolić, babai i ankueses, Dragiša Kostić-i, supozohet se “ishte tërhequr zvarrë i gjallë” pas një traktori në fshatin Fshati Maxhunaj, Komuna e Vushtrrisë.
13. Banorët e fshatit ishin detyruar të largoheshin nga shtëpitë dhe fshati në atë datë, por Svetozar Stambolić-i kishte mbetur në fshat. Ai nuk u pa kurrë më dhe zhdukja e tij u raportua tek autoritetet.
14. Kur EULEX-i erdhi për të zëvendësuar UNMIK-un në periudhën dhjetor 2008 - mars 2009, një raport hetimor Ante Mortem që i referohej zhdukjes së Svetozar Stambolić-it u tha se ishte transferuar në EULEX.
15. Misioni gjithashtu thuhet se ka marrë një formular të Interpolit për “Identifikimin e Viktimave nga Fatkeqësia” i plotësuar me hollësitë e tij. Raporti tregoi se UNMIK-u intervistoi ankuesin dhe një anëtar tjetër të familjes të z. Stambolić me telefon në një datë të paspecifikuar në vitin 2005.

IV. PARASHTRIMET E PALËVE

Ankuesi

16. Ankuesi pohon se, gjatë ushtrimit të mandatit të tij ekzekutiv, EULEX-i duhet të kishte hetuar zhdukjen e të afërmeve të tij dhe me faj nuk e kishte bërë atë në kundërshtim me të drejtat themelore të tij dhe të gjyshit të tij. Paneli duhet të tregojë këtu se është në gjendje të adresojë ankesën e tanishme në atë masë sa i përket të drejtave themelore të ankuesit.

Shefi i Misionit (“ShM”)

17. Më 24 shtator 2019, Paneli pranoi parashtresat e ShM-së lidhur me meritat e kësaj lënde.
18. Paneli pyeti si vijon
‘A ishte në dijeni Misioni për këtë rast? Nëse po, në çfarë rrethanash u bë njoftua për të?’
19. Si përgjigje, ShM-ja deklaroi se në lidhje me rrethanat, Misioni u njoftua për zhdukjen e z. Stambolić pas dorëzimit të lëndës dhe dosjeve të lëndës nga UNMIK-u në EULEX në periudhën dhjetor 2008 - mars 2009. Një “Raporti i Hetimit Ante Mortem” i Policisë së UNMIK-ut i vitit 2005 për Krimet e Luftës ë i referohej zhdukjes në fjalë u transferua në WCIU në EULEX dhe stafi i Misionit në Institutin e Mjekësisë Ligjore mori një formular të “Identifikimit të Viktimës nga Fatkeqësia” të Interpolit me hollësi. Kjo formë, sipas përgjigjes së ShM-së është një model standard i Interpolit, i përdorur për të mbledhur

informacione themelore në lidhje me personat e zhdukur. Në atë rast specifik ai u mbledh nga ICRC Mitrovica në vitin 2003.

20. Pane i pyeti si vijon:
21. 'Cilat hapa, nëse ka ndonjë, kishte ndërmarrë Misioni për të hetuar rastin?
22. Misioni u përgjigj se EULEX-i nuk e hetoi lëndën. Misioni shpjegoi se burimet e tij nuk ishin të pakufizuara dhe se nuk mund të hetonte secilin rast të zhdukjes.
23. Për më tepër, Misioni tregoi se nuk kishte asnjë kontakt me të afërmit e personit të zhdukur. Misioni tha që vetë ankuesi nuk duket se ka kontaktuar ndonjëherë me EULEX-in për të raportuar zhdukjen e gjyshit të tij.
24. ShM-ja gjithashtu tregoi që lënda i ishte dorëzuar Policisë së Kosovës në fund të vitit 2018.
25. ShM-ja më tej vërejtë që një vlerësim i përgjegjësisë së Misionit sipas nenit 2 (pjesa procedurale) dhe nenit 3 të Konventës Evropiane "nuk mund të mosrespektojë kontekstin dhe rrethanat në të cilat Misioni u thirr për të zbatuar mandatin e tij". Misioni theksoi më tej në atë kontekst një sërë sfidash me të cilat u ballafaqua në atë kohë, duke përfshirë numrin e lëndëve për të adresuar, statusin e dosjeve të pranuar nga UNMIK-u, kufizimet e burimeve, afatin kohor të mandatit të tij dhe hapat e ndërmarrë nga Misioni për të organizuar të dhënat e marra nga UNMIK-u. Me rëndësi të veçantë për këtë lëndë, Misioni bën parashtresat e mëposhtme, të cilat Paneli i cek tekstualisht:

"... kur bëhet fjalë për të vlerësuar nëse veprimi i tij ka cenuar të drejtat e ankueses, EULEX-i kundërshton idenë se mos hetimi i një zhdukjeje të të detyruar të pretenduar mund të çojë në vetvete në shkeljen e të drejtave të njeriut, kur një dështim i tillë materializohet në një kontekst të gjerë krimesh në shkallë që përfshijnë mijëra viktima, kur është e qartë se asnjë autoritet hetimor nuk mund të pritët të zgjidhë të gjitha rastet e paraqitura para tij. Kjo konsideratë vlen më shumë për një situatë kur autoriteti përgjegjës nuk është një shtet, por një Mision ndërkombëtar me burime të kufizuara në dispozicion të tij dhe një mandat të kufizuar në kohë (që nga fillimi i tij në vitin 2008, mandati i EULEX-it është zgjatur çdo dy vjet). Natyra e rrethanave të përgjithshme në të cilën EULEX u thirr për të zbatuar mandatin e vet kërkonte përparësi të disa rasteve mbi të tjerët. Sa i përket hetimeve penale, në përgjithësi Misioni ka dhënë përparësi nga njëra anë rreth 1200 dosjeve të lëndëve që ishin etiketuar nga UNMIK si "dosje e krimeve të luftës" mbi të ashtuquajturat "dosje e personave të zhdukur", dhe brenda kategorisë së mëparshme, rastet që shfaqeshin më premtuese për sa i përket rezultateve të hetimit. Stafi i tij në Institutin e Mjekësisë Ligjore nga ana tjetër, ka ndërmarrë veprime ndaj secilit informacion të besueshëm mbi vendet e mundshme të varreve dhe ka ekzaminuar çdo mbetje të gjetur me qëllim të identifikimit të personave të zhdukur dhe në këtë mënyrë të sjellë një lehtësi m për të afërmit e tyre".

Parashtrimet e ankueses

26. Asnjë parashtrim tjetër nuk u pranua nga ankuesja.

V. SHQYRTIMET

“Zhdukja me forcë” si shkelje e rëndë e të drejtave themelore të viktimave

27. Praktika e zhdukjes me forcë është një nga shkeljet më flagrante të të drejtave të njeriut. Aty nuk përfshihet shkelja e vetëm një të drejte, por e shumë të drejtave, duke përfshirë në shumë raste, të drejtën për të vërtetën, të drejtën për t'u njohur si person para ligjit, të drejtën për liri dhe sigurinë e personit dhe të drejtën për të mos iu nënshtruar torturës dhe trajtimit ose dënimit tjetër mizor, çnjerëzor ose poshtërues, të drejtën për një zgjidhje efektive dhe një veprim i tillë cenon ose përbën kërcënim të rëndë për të drejtën për jetë. *Shih, p.sh., Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi dhe Gjetjet, 19 tetor 2016, par. 33; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 Shtator 2019, para. 61; *Deklarata për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukja me forcë*, A/RES/47/133, 18 dhjetor 1992.
28. Çka është në veçanti e rëndësishme në atë kontekst është e drejta e ankuesit për të vërtetën, d.m.th. e drejta e viktimave për të ditur se çfarë ka ndodhur me të afërmit e tyre dhe rrethanat në të cilat ata janë zhdukur. *Shih, në përgjithësi, S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 62; *Desanka dhe Zoran Stanisić kundër EULEX*, 2012-22, 11 nëntor 2015, para. 67; *Shih edhe El-Masri v Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë*, Aplikacioni nr. 39630/09, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 12 dhjetor 2012, para. 191-193; *Orhan v. Turqia*, Aplikacioni nr. 25656/94, Aktgjykimi i GjEDNj-së i datës 18 qershor 2002, para. 358; *Imakayeva v. Rusia*, Aplikacioni nr. 7615/02, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 9 nëntor 2006, para 164; *Velásquez Rodríguez v. Hondurasi*, aktgjykimi i datës 29 korrik 1988, para. 181; *Heliodoro Portugal v. Panama*, aktgjykimi i datës 12 gusht 2008, para. 244; *Anzualdo Castro v. Peru*, aktgjykimi i datës 22 shtator 2009, para. 116-118; *Komenti i përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë*, Raporti i Grupit Punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010, në veçanti, para. 1, Dokumenti A/HRC/16/48; Lista e parimeve për mbrojtjen dhe promovimin e të drejtave të njeriut përmes veprimeve për të luftuar mosndëshkueshmërinë (E/CN.4/2005/102/Add.1), në veçanti, parimet 2-4; dhe, gjithashtu, Konventa ndërkombëtare për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukja me forcë, e miratuar më 20 dhjetor 2006, në veçanti, Preambula dhe neni 24 (2); dhe, për një ilustrim, rasti i Gudiel Alvarez et al. ("Diario Militar") kundër Guatemalës, Aktgjykimi i 20.11.2012; Meritat, reparacionet dhe shpenzimet, par. 301 (dhe referencat e cituara).
29. Për pothuajse dy dekada, ankuesi ka jetuar me pasiguri rreth fatit të vëllait të tij, se çka i kishte ndodhur dhe në çfarë rrethanash ai ishte zhdukur. Vuajtjet psikologjike nga kjo janë tejet të rënda. Ato janë vazhdimisht të pranishme. Misioni nuk ka bërë asgjë apo ka bërë shumë pak për të larguar ndjenjën se Misioni co ta përmbushte obligimin e tij në lidhje me familjarin e tij; përkundrazi, ai i ka dhënë ankuesit siguri se ai do ta hetonte këtë rast. *Shih edhe S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 63; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, para. 78; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, para. 35 dhe 42. *Shih edhe, në kontekstin e nenit 3, GjEDNj, Kurt v. Turqia*, aktgjykimi i datës 25 maj 1998, Raportet e aktgjykimeve dhe të vendimeve 1998- III, par.130-34; *Khadzhaliyev dhe të tjerët kundër Rosisë*, Aplikacioni nr. 3013/04, aktgjykimi i datës 6

nëntor 2008, para. 120-121; *Timurtas v Turqia*, Aplikacioni nr. 23531/94, Aktgjykimi i datës 13 qershor 2000, para. 95; Rezoluta nr. 828 e vitit 1984, paragrafi 3 (Asambleja parlamentare e Këshillit të Evropës); dhe *Komenti i përgjithshëm për nenin 17 të Deklaratës*, Raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme 2000. Dokumenti E/CN.4/2001/68 (referimi dhe komentimi për nenin 17(1) të Deklaratës për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukjet me forcë).

30. Natyra e vazhdueshme e shkeljes së të drejtave të përfshira në këtë praktikë e shpjegon se detyra e autoriteteve kompetente për hetimin e këtyre rasteve është obligim urgjent dhe i rëndësishëm i cili mund të lihet mënjatë apo të shtyhet për më vonë vetëm në rrethanat më të kufizuara. Shih *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 64.
31. E drejta për të vërtetën në lidhje me shkeljet e të drejtave të njeriut nuk është vetëm e drejtë individuale. Ajo gjithashtu është e drejtë kolektive, që shërben për ruajtjen e kujtimit në nivel të shoqërisë dhe vepron si mbrojtje kundër përsëritjes së shkeljeve. Shih *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë, Raporti i Grupit Punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010, në veçanti, para. 1*, Dokumenti A/HRC/16/48; Preambula. Në kontekstin e paskonfliktit në Kosovë, hetimet e zhdukjeve me forcë është dashur që të kontribuonin – dhe duhet të vazhdojnë të kontribuojnë – për promovimin e të vërtetës, për kujtesën kolektive të shkeljeve të tilla të të drejtave të njeriut, dhe për të siguruar mospërsëritjen e tyre.
32. Kur është fjala për hetimin e rasteve të zhdukjeve me forcë, hetimet duhet të fillohen sa më parë që është e mundur dhe vonesat duhet të shmangen sa më shumë që është e mundur. Kjo jo vetëm për shkak të efektit të pasigurisë tek familjarët e mbijetuar, por edhe për shkak se provat do të zhduken apo të humben dhe kujtesa do të zbehet. Vonesat e hetimeve kështu do të kenë ndikim negativ tek mundësia që hetimet të gjejnë rrethanat në të cilat personi është zhdukur dhe që fajtorët të sillen para drejtësisë. Për ilustrime të aplikimit të kësaj garancie në kontekste të ndryshme, shih në përgjithësi: *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 65; *Gürtekin dhe të tjerët v. Qipro*, Vendimi i GjEDNj për mospranueshmërinë i datës 11 mars 2014; *Al-Skeini dhe të tjerët v. Mbretëria e Bashkuar [GC]*, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 7 korrik 2011; *Jaloud v. Holanda [GC]*, Aplikacioni nr. 47708/08, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 20 nëntor 2011; *Jelić v. Kroacia*, Aplikacioni nr. 57856/11, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 12 qershor 2014; *B. dhe të tjerët v. Kroacia*, Aplikacioni nr. 71593/11, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 18 qershor 2015; *Palić v. Bosnja dhe Hercegovina*, Aplikacioni nr. 4704/04, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 15 shkurt 2011; *Lejla Fazlić dhe të tjerët v. Bosnja dhe Hercegovina dhe 4 të tjerët*, Aplikacionet nr. 66758/09, 66762/09, 7965/10, 9149/10 dhe 12451/10, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 3 qershor 2014; *Mujkanović dhe të tjerët v. Bosnja dhe Hercegovina*, Aplikacionet nr. 47063/08 et al., Vendimi i GjEDNj për mospranueshmërinë i datës 3 qershor 2014; *Nježić dhe Štimac v. Kroacia*, Aplikacioni nr. 29823/13, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 9 prill 2015.

Detyrat dhe obligimet e autoriteteve në lidhje me aktet e zhdukjeve me forcë

33. Veprimet e prokurorëve dhe policisë së EULEX-it përbëjnë pjesë të mandatit ekzekutiv të EULEX Kosova në sektorët e drejtësisë, policisë dhe doganës. Si të tillë, ata hyjnë në fushëveprimin e mandatit të Panelit (shih, për shembull, K deri T kundër EULEX, 2013-05 deri 2013-14, 21 prill 2015, para. 43; Krlić kundër EULEX, 2012-21, 26 gusht 2014, para. 23; Y kundër EULEX, 2011-28, 15 nëntor 2012, para. 35). Kjo është çështja nëse veprimet themelore në fjalë përbejnë veprim pozitiv apo dështim i fajshëm. Shih Krlic kundër EULEX, 26 gusht 2014, para. 25; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 48.
34. Paneli tashmë ka pasur rastin të potencojë se Misioni EULEX nuk është shtet dhe se mundësia e tij për të garantuar mbrojtjen efektive të të drejtave të njeriut nuk mund të krahasohet në të gjitha aspektet përkatëse me atë që mund të pritët prej një shteti (shih vendimin e Panelit në A, B, C, D kundër EULEX-it, 2012-09 në 2012-12, 20 qershor 2013, paragrafi 50, K deri T kundër EULEX-it, cituar më lartë, paragrafi 53, shih edhe vendimin e Panelit Këshillëdhënës të UNMIK për të Drejtat e Njeriut (PKDNj) në rastet nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, paragrafi 35; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 Shtator 2019, para. 49).
35. Pritshmëritë e vëna mbi mundësinë e EULEX-it për hetimin dhe zgjidhjen e rasteve penale të ndërlikuara duhet të jenë realiste dhe të mos i vënë EULEX-it obligime joproporcionale të cilat mandati dhe burimet e tij në mënyrë të arsyeshme nuk mund të priten të përmbushin (L.O. kundër EULEX, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para. 43 dhe 45, dhe referimet e tij te: vendimi i Panelit për A,B,C,D kundër EULEX, 2012- 09 deri 2012-12, 20 qershor 2013, para 50; K deri T kundër EULEX, 2013-05 deri 2013-14, 21 prill 2015, para. 53; Sadiku-Syla kundër EULEX, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, para.. 35-37; D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX, 2014-11 to 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, para. 72-74; shih edhe vendimin e PKDNj për rastet nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, para. 35 dhe para. 70-71).
36. Në çdo rast, Paneli të shqyrtojë nëse ka patur pengesa konkrete dhe të vërteta të cilat mund të kenë rrezikuar kapacitetin e EULEX-it për të kryer hetime të menjëhershme dhe efektive për ndonjë rast. Ky vlerësim nuk ka për qëllim të arsyetojë mangësitë operacionale që nuk janë të lidhura me sfida konkrete dhe të demonstrueshme. L.O. kundër EULEX, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 44; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 50.
37. Në çdo rast, në veçanti në rastet e kësaj peshe, autoritetet hetimore janë të parapara që të veprojnë me kujdes dhe shpejtësi të arsyeshme dhe që të investojnë burime në proporcion me nevojën dhe mundësinë për zgjidhjen e rastit. Ndonëse nuk mund të pritët që autoriteti hetimor t'i zgjidhë të gjitha rastet që paraqiten para tij, nga ai pritët që të veprojnë me një kujdes, shpejtësi dhe efektshmëri që do të reflektonte peshën e çështjes që është nën hetim (L.O. kundër EULEX, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para.. 46 dhe 59; shih edhe *Varnava dhe të tjerët v. Turqia*, Aplikacioni nr. 16064/90 e tutje, aktgjykimi i datës 18 shtator 2009, para. 191; *Palić v. Bosnja dhe*

Hercegovina, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, par. 63; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 54).

38. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut ka përcaktuar një sërë parimesh të përgjithshme të cilat janë udhëzime se çka kërkon dhe pret e drejta për të drejtat e njeriut nga hetimet efektive për pretendimet e shkeljes së të drejtave nga neni 2 i Konventës Evropiane (Mustafa Tunç dhe Fecire Tunç v. Turqia, Aplikacioni nr. 24014/05, Aktgjykimi, 14 prill 2015 (salla e madhe), para. 169ff):

“169. ... Hetimet duhet të jenë, *inter alia*, të plota, të paanshme dhe të kryera me kujdes (shih *McCann dhe të tjerët v. Mbretëria e Bashkuar*, 27 shtator 1995, §§ 161-163, seria A nr. 324).

170. Forma e hetimit që ky obligim e kërkon dallon varësisht prej natyrës së cenimit së jetës: ndonëse hetimi penal është në përgjithësi i nevojshëm kur vdekja shkaktohet me qëllim, procedurat civile apo edhe disiplinore mund të plotësojnë këtë kriter kur vdekja ndodh si rezultat i neglizhencës (shih, *inter alia*, *Calvelli dhe Ciglio v. Italia*, cituar më lartë, § 51; *Mastromatteo v. Italia* [GC], nr. [37703/97](#), § 90, KEDNJ 2002-VIII; dhe *Vo v. Franca*, cituar më lartë, § 90).

171. Duke i kërkuar shtetit që të ndërmerr hapa të duhur për ruajtjen e jetës së atyre nën juridiksionin e tij, neni 2 shqipton detyrim mbi atë shtet që të sigurojë të drejtën për jetë përmes caktimit të dispozitave të të drejtës penale për pengimin e kryerjes së veprave kundër personit, të mbështetura me makinerinë e zbatimit të ligjit për parandalimin, ndalimin dhe ndëshkimin e shkeljeve të atyre dispozitave. Ky obligim kërkon me nënkuptim se duhet të ekzistojë njëfarë forme e hetimeve zyrtare efektive kur ka arsye për të besuar se ndonjë individ ka pësuar lëndime që ia kërcënojnë jetën në rrethana të dyshimta, edhe në rastet kur i dyshuari për kryerjen e sulmit fatal nuk është agjent i shtetit (shih *Menson v. Mbretëria e Bashkuar* (vendimi), nr. [47916/99](#), KEDNJ 2003-V; *Pereira Henriques kundër Luksemburgut*, nr. [60255/00](#), § 56, 9 maj 2006; dhe *Yotova kundër Bullgarisë*, nr. [43606/04](#), § 68, 23 tetor 2012).

172. Në mënyrë që hetimi të jetë ‘efektiv’ siç duhet kuptuar kjo shprehje në kontekstin e nenit 2 të Konventës, hetimi duhet së pari të jetë adekuat (shih *Ramsahai dhe të tjerët v. Holanda* [GC], nr. [52391/99](#), § 324, KEDNJ 2007-II). Pra, ai duhet të jep mundësinë që të shpije në gjetjen e fakteve dhe, kur është e mundur, në identifikimin dhe dënimin e përgjegjësve.

173. Obligimi për zhvillimin e hetimit efektiv nuk është obligim i rezultatit por i mjeteve: autoritetet duhet t’i ndërmarrin masat e arsyeshme që i kanë në dispozicion për të gjetur provat që kanë të bëjnë me rastin në fjalë (shih *Jaloud kundër Holandës* [GC], nr. [47708/08](#), § 186, KEDNJ 2014; dhe *Nachova dhe të tjerët kundër Bullgarisë* [GC], nr. [43577/98](#) dhe [43579/98](#), § 160, KEDNJ 2005-VII).

174. Autoritetet duhet të ndërmarrin çdo hap të arsyeshëm që ato munden për të gjetur prova në lidhje me rastin, përfshirë, *inter alia*, deklaratat nga dëshmitarët okularë, prova forenzike dhe, kur është e mundur, autopsi që jep të dhëna të plota dhe të sakta të lëndimeve dhe një analizë objektive të konstatimeve klinike, përfshirë shkaktarin e vdekjes. Çdo mangësi të hetimet që e rrezikon mundësinë e tyre për të gjetur shkaktarin e vdekjes apo personin përgjegjës do të rrezikojë që ky standard të mos përmbushet (shih *Giuliani dhe Gaggio kundër Italisë* [GC], nr. [23458/02](#), § 301, KEDNJ 2011).

175. Në veçanti, konkluzionet që dalin nga hetimi duhet të bazohen në analiza të plota, objektive dhe të paanshme të të gjithë elementëve relevantë. Mosndjekja e një vije të qartë të hulumtimeve rrezikon në masë vendimtare mundësinë e hetimit

për të zbuluar rrethanat e rastit dhe, aty ku është e mundur, identifikimin e përgjegjësve (shih *Kolevi kundër Bullgarisë*, nr. [1108/02](#), § 201, 5 nëntor 2009).

176. Megjithatë, natyra dhe shkalla e inspektimit që e përmbushë pragun minimal të efektivitetit të hetimit varen nga rrethanat e rastit të caktuar. Është e pamundur që llojllojshmëria e situatave që mund të ndodhin të reduktohet me një listë kontrolluese të thjeshtë të veprimeve të hetimit apo me kritere të tjera të thjeshtësuara (shih *Tanrikulu kundër Turqisë* [GC], nr. [23763/94](#), §§ 101-110, KEDNJ 1999-IV; dhe *Velikova kundër Bullgarisë*, nr. [41488/98](#), § 80, KEDNJ 2000-VI).

177. Më tej, personat përgjegjës për hetimet duhet të jenë të pavarur nga kushdo që është i implikuar apo që ka gjasa të jetë i implikuar në incidentet. Kjo nënkupton mungesën e lidhjes hierarkike apo institucionale por edhe pavarësinë praktike (Shih *Angelova v. Bullgaria*, nr. [38361/97](#), § 138, KEDNJ 2002-IV).

178. Kriteri i shpejtësisë dhe i përshejtimit të arsyeshëm është i nënkuptueshëm në këtë kontekst (shih *Al-Skeini dhe të tjerët*, cituar më lartë, § 167).

179. Përveç kësaj, hetimi duhet të jetë i qasshëm për familjarët e viktimës në masën e nevojshme për ruajtjen e interesave të tyre legjitime. Gjithashtu duhet të ekzistojë elementi i mjaftueshëm i inspektimit publik të hetimit, shkalla e së cilit mund të ndryshojë prej rastit në rast (shih *Hugh Jordan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. [24746/94](#), § 109, KEDNJ 2001-III). Qasja e kërkuar e qytetarëve apo e të afërmeve të viktimës, megjithatë, mund të parashihet në faza të tjera të procedurës (shih, në mesin e autoriteteve të tjera, *Giuliani dhe Gaggio*, cituar më lartë, § 304; dhe *McKerr v. Mbretëria e Bashkuar*, nr. [28883/95](#), § 129, KEDNJ 2001-III).

180. Neni 2 nuk shqipton detyrim mbi autoritetet hetimore që ato të përmbushin secilën kërkesë për ndonjë masë të caktuar hetimore të bërë nga ndonjë familjar përgjatë zhvillimit të hetimeve (shih *Ramsahai dhe të tjerët*, cituar më lartë, § 348; dhe *Velcea dhe Mazăre kundër Rumanisë*, nr. [64301/01](#), § 113, 1 dhjetor 2009).

181. Pyetja se nëse ndonjë hetim ka qenë mjaftueshëm efektiv duhet të vlerësohet në bazë të të gjitha fakteve relevante dhe duke i pasur parasysh realitetet praktike të punës hetimore (shih *Dobriyeva dhe të tjerët v. Rusia*, nr. [18407/10](#), § 72, 19 dhjetor 2013; dhe *Qendra për burime juridike në emër të Valentin Câmpeanu kundër Rumanisë* [GC], nr. [47848/08](#), § 147, 17 korrik 2014)."

39. Gjykata Evropiane ka theksuar një element tjetër të rëndësishëm të hetimeve në përputhshmëri me të drejtat e njeriut, përkatësisht, nevojën që autoritetet hetimore të kërkojnë ndihmën dhe bashkëpunimin e autoriteteve të tjera nëse dhe kurdo që këto të fundit mund të kenë në posedim informata dhe/apo burime relevante për përpjekjet e tyre për zhvillimin e hetimeve efektive. Shih, në përgjithësi, *rastin Güzelyurtlu dhe të tjerët v. Qipro dhe Turqia*, Aplikacioni nr. 36925/07, *Aktgjykimi*, 29 janar 2019, par. 229 dhe 232-233.
40. Lidhur me çështjen e shpejtësisë, Paneli dëshiron të shënojë si vijon. Lidhur me detyrimet e tij hetimore, Misioni është i detyruar të hetojë pretendimet e besueshme për shkelje të të drejtave të njeriut me zell dhe shpejtësi, dhe të sigurojë në të gjitha rastet që përgjigja hetimore e Misionit të jetë në përpjesëtim me rëndësinë e lëndës. Si përmbledhje, përgjigja duhet të jetë e tillë që të garantojë mbrojtje efektive të të drejtave në fjalë. Shih në përgjithësi, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 56; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, 19 tetor 2016, par. 36. Shih gjithashtu *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 16064/90 e tutje, *Aktgjykimi* i datës 18 shtator 2009, par. 191; *Oğur kundër Turqisë*, Aplikacioni nr.

21594/93, Aktgjykimi i 20 maj 1999, par. 88; *Hugh Jordan kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikacioni nr. 24746/94, Aktgjykimi 4 maj 2001, par. 105-09; *Douglas-Williams kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikimi nr. 56413/00, Vendimi i datës 8 janar 2002.

41. Kur detyrimi i shtetit ose autoritetit përfshin një detyrë për të hetuar, kërkesa e përshtetimit vlen për të gjitha fazat dhe aspektet e hetimit: nxitjen e tij, veprimin e tij dhe përfundimin e tij. Domosdoshmëria për shpejtësi për nga natyra është relative: varet nga rrethanat e secilit rast, në veçanti sfidat e paraqitura nga lënda, vështirësitë për të pasur qasje në dëshmitarët ose për të mbledhur informacion. (Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafi 57). Por sfidat dhe vështirësitë hetimore nuk autorizojnë zvarritjen, vonesat ose ngadalësimin e pajustificueshme në kryerjen e detyrave hetimore. Kjo është një shprehje e të drejtës më të gjerë për procedurat pa vonesë të panevojshme, e cila u garantohet të gjitha palëve në procedurë gjyqësore. Shih përsëri, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 57. Paneli ka theksuar kështu që –

"E drejta për një seancë dëgjimore të ndershme dhe publike brenda një kohe të arsyeshme siç kuptohet në nenin 6 (1) të Konventës është krijuar për të mbrojtur *"të gjithë palët në proces gjyqësor ... ndaj vonesave të tepërta procedurale ... Përveç kësaj, në çështjet penale e drejta është i dizajnuar për të shmangur që një person i ngarkuar të mbetet shumë gjatë në gjendje të pasigurisë rreth fatin e tij "[...]"* (Maksutaj kundër EULEX-it, 2014-18, 12 nëntor 2015, paragrafi 57, citimet e tij janë nga Stögmüller kundër Austri, Aplikacioni nr. 1602/62, aktgjykimi i datës 10 nëntor 1969, paragrafi 5; i përsëritur në *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafi 57).

42. Në një rast të veçantë në shqyrtimin e arsyeshmërisë së kohëzgjatjes së kohës së marrë nga autoritetet për të hetuar shkeljet e pretenduara të të drejtave, një numër faktorësh janë identifikuar si veçanërisht të rëndësishëm, përfshirë këto: (1) kompleksitetin e çështjes, (2) sjellja e aplikantit, dhe (3) sjellja e administratës kompetente (*Maksutaj kundër EULEX-it*, 2014-18, 12 nëntor 2015, paragrafi 58, dhe referencat e saj për König kundër FRG, Kërkesa nr. 6232/73, Aktgjykimi i 28 qershor 1978, paragrafi 99, *Pedersen dhe Baadsgaard kundër Danimarkës*, Aplikacioni nr. 49C17/99, Aktgjykimi i 17 dhjetorit 2004, paragrafi 45; shih gjithashtu, *Thomas Rüschke kundër EULEX-it*, 2013-21, 11 Janar 2017, para. 59-65; SH kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafi 58). Një ekzaminim i pasojës së vonesave të palëve të përfshira gjithashtu mund të sigurojë prova përkatëse të arsyeshmërisë ose përndryshe të vonesave në proces (*Maksutaj kundër EULEX-it*, 2014-18, 12 nëntor 2015, paragrafët 64-66 dhe referencat e cituara; SH kundër EULEX-it, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafi 58).
43. Zotimi dhe lidhja e pakompromis me ato standarde është veçanërisht e rëndësishme për një mision të sundimit të ligjit që vepron në kontekst pas konflikti, siç është EULEX Kosova, i cili ka për qëllim të shërbejë si shembull i zotimit të shoqërisë për përfundimin e mosndëshkueshmërisë dhe për ngritje të ndjenjës së llogaridhënies tek ajo për shkeljet e rënda të të drejtave. Shih *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 55. Çfarëdo standardi që nuk e përfshinë standardin e cekur më lartë do të rrezikonte krijimin e një ndjenje të pranimit në heshtje të mosndëshkueshmërisë dhe mospërfilljes së kërkesës së viktimave për drejtësi dhe

llogaridhënie (*S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 55; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para. 46; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016, para. 37; Shih edhe *Varnava dhe të tjerët v. Turqia*, Aplikacioni nr. 16064/90 e tutje, aktgjykimi i datës 18 shtator 2009, para. 191; *Palić v. Bosnja dhe Hercegovina*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, par. 63; vendimi i PKDNj për lëndën nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, par. 80).

44. Po ashtu duhet të theksohet për qëllimet aktuale se të drejtat që janë temë e ankesës aktuale janë në mesin e të drejtave më të rëndësishme të të drejtave themelore. Ato prekin interesat thelbësore të viktimave të supozuara dhe duhet të garantohen në të gjitha rrethanat. Praktika e zhdukjeve me forcë përbënë shkelje flagrante të këtyre të drejtave. Kjo, *ndër të tjera*, reflektohet në faktin se praktika e “zhdukjeve me forcë” tani konsiderohet dhe karakterizohet si krim kundër njerëzimit, në veçanti, në Statutin e Gjykatës Penale Ndërkombëtare (Statuti i Romës, neni 7(1)(i)) dhe Ligjin për Dhomat e Specializuara dhe Zyrës së Prokurorit të Specializuar (Ligji nr. 05/L-053) (neni 13(1)(i)). Shih edhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 59.
45. Implikimet e ndryshimeve të mandatit të Misionit pas mbylljes në qershor 2018 dhe implikimet e tij për qëllime të këtij rasti janë të trajtuara shkurtimisht në vazhdim.

Rastet e “zhdukjeve me forcë” në kontekstin e mandatit të Misionit

46. ShM-ja nuk e konteston se Misioni ka qenë kompetent për hetimin e këtij rasti dhe ka mundur ta bënte atë gjatë ushtrimit të kompetencave të tij juridiksionale.
47. Paneli tanimë ka përcaktuar se ky lloj i rasteve bie në kuadër të mandatit ekzekutiv dhe kompetencave hetimore/prokuroriale të Misionit. Shih, p.sh., *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015; *Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019.
48. Kur aktet, si zhdukjet me forcë, kryhen në kontekstin e përgjithshëm të konfliktit të armatosur, siç ka ndodhur në këtë rast, veprimi në fjalë ka mundësi të cilësohet si krim lufte, krim kundër njerëzimit apo krim mbi baza etnike, për të cilat Misioni ka patur kompetencë juridiksionale specifike dhe direkte sipas mandatit në fuqi atë kohë. Shih, në përgjithësi, neni 3 (d) i veprimit të përbashkët të Këshillit. Shih edhe *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 19 tetor 2016, para. 44-46. Në rastin *D.W. et al*, Paneli theksoi si në vijim në lidhje me këtë çështje:

‘ka ekzistuar mundësia e vërtetë që ato krime dhe shkeljet pasuese të të drejtave janë bazuar në përkatësi etnike apo fetare, duke u shtrirë kështu në territorin juridiksional për të cilin Misioni ka pasur kompetenca. Në një mjedis pas konfliktit ku raportet etnike dhe fetare ende mund të jenë të tensionuara dhe të brishta, këto raste qartazi janë prioritetet hetimore.’

Shih *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., dhe I.R. kundër EULEX*, 2014-11 to 2014-17, 19 tetor 2016, par. 83 e tutje, në veçanti par. 85.

49. Hetimi i këtyre llojeve të rasteve jo vetëm se ka qenë pjesë e mandatit të Misionit, por ka qenë edhe element thelbësor dhe esencial i tij. Në rastin *L.O. kundër EULEX*, Paneli theksoi se –

‘mund të ketë pak kontestim se hetimi i fatit të të zhdukurve – pavarësisht përkatësisë fetare apo etnike – duhet të jetë dhe duhet të mbetet prioritet operacional për EULEX-in si Mision i sundimit të ligjit, për çka ai duhet të pajiset me burime adekuate’

L.O. kundër EULEX, l'nda nr. 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para. 47. Shih edhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019.

50. Konsiderimet e sipërme do të shërbejnë për vlerësimin e përpjekjeve të bëra nga Misioni në lidhje me rastin aktual duke i pasur parasysh mandatin e përgjithshëm të Misionit dhe obligimet e tij për të drejtat e njeriut.

Rrethanat në të cilat Misioni është dashur t'i përmbushë përgjegjësitë e veta për të drejtat e njeriut

51. Për arsyet e dhëna më lartë, Misioni nuk duhet të vlerësohet kundrejt standardeve të përsosmërisë. Atë kohë Misioni është ballafaquar me një mjedis sfidues të pas konfliktit. Burimet e tij ishin të kufizuara dhe, në disa aspekte, ato ishin joadekuate për detyrën dhe pritshmëritë. Kjo ka bërë që Misioni të bëjë zgjedhje dhe të prioritetizojë përpjekje të caktuara kundrejt të tjerave.
52. Më tej, mënyra në të cilën UNMIK-u i ka ndërmarrë përpjekjet e veta hetimore dhe mënyra në të cilën ai i ka transferuar dosjet e veta te EULEX-i kanë ndërlikuar në masë të madhe punën e Misionit. Si reagim, Misioni ka investuar kohë, burime dhe energji në shqyrtimin e atyre regjistrave dhe në përpjekjet për t'i qartësuar ato. Për këto përpjekje, Misioni duhet të përgëzohet.
53. Në vlerësimin e kësaj ankese, Paneli ka marrë parasysh vështirësitë e përfshira në hetimin e krimeve të pas luftës në një shoqëri pas konflikti siç është Kosova (*L.O. kundër EULEX*, 2014-32, 11 nëntor 2015, para. 44 dhe referencat e cituara aty; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 51; Shih edhe *Palić v. Bosnja dhe Hercegovina*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i datës 15 shkurt 2011, para. 70; dhe vendimi i PKDNj për rastet nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, cituar më lartë, para. 44 dhe 62 e tutje). Ato vështirësi, megjithatë, nuk duhet të shërbejnë për të kamufluar apo arsyetuar dështimet hetimore të cilat nuk janë të lidhura në asnjë mënyrë kuptimplote me vështirësitë e cekura. Andaj, Paneli do të vlerësojë në çdo rast nëse ndonjë hap i caktuar hetimor që normalisht ka qenë i hapur për EULEX-it do të ishte bërë jopraktik për arsye që ndërlidhen me rrethanat e paskonfliktit pavarësisht atyre që kanë zhvilluar hetimin (*L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para. 44; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 51).

54. Diçka që është në veçanti relevante për vlerësimin e reagimit të Misionit është fakti se mundësia e tij për përmbushjen e obligimeve të tij – hetimore – është ndikuar si nga rrethanat e përgjithshme në të cilat krimet janë kryer ashtu edhe nga veprimi i UNMIK-ut pas kryerjes së atyre krimeve. Krimet e kryera në kontekstin e konfliktit të armatosur janë pothuajse gjithnjë sfidë për t'u hetuar. Sfida shpesh mbetet menjëherë pas konfliktit për shkak se provat mund të shkatërrohen dhe gatishmëria dhe mundësia e dëshmitarëve për dhënien e informatave mund të ulet në masë të konsiderueshme në një kontekst të tillë. Paneli i ka marrë parasysh mirë këtë sfidë me rastin e vlerësimit që ia ka bërë reagimit të Misionit. Shih, prapë, *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 52-53.
55. Paneli po ashtu ka marrë parasysh faktin se EULEX Kosova është dashur që të ballafaqohet me trashëgiminë hetimore të UNMIK-ut dhe të trajtojë atë. Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut i Kombeve të Bashkuara ka konstatuar se UNMIK në shumë aspekte ka dështuar që t'i përmbushë obligimet e veta për të drejtat e njeriut sa i përket viktimave të "zhdukjeve me forcë" në disa raste. Mbajtja e duhur, me kujdes dhe e organizuar e informatave rreth kryerjes së shkeljeve të tilla të rënda të të drejtave është element i rëndësishëm i mbrojtjes efektive të atyre të drejtave. Paneli nuk do t'ia atribuon Misionit mangësitë dhe të metat të cilat duhet t'i drejtohen UNMIK-ut. Paneli ka marrë në konsiderim ato rrethana me rastin e vlerësimit të veprimeve të Misionit dhe të sfidave me të cilat është ballafaquar. *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 53.

Gjetjet rreth dështimeve të pretenduara të Misionit

56. Siç është theksuar më lartë, është pak e kontestueshme se Misioni ka punuar në rrethana të vështira për shumicën e kohës sa i përket këtij rasti.
57. Po ashtu është e dukshme se burimet e Misionit kanë qenë të kufizuara për nga natyra, dhe, në disa aspekte, joadekuate për pritshmëritë. Gjendja dhe natyra e çorganizuar e dosjeve që janë marrë nga UNMIK-u po ashtu e ka komplikuar në masë të madhe punën e Misionit. Relevante është edhe shkalla e detyrës së pritur prej Misionit. Rastet e personave të zhdukur kanë qenë të shumta, të ndërlikuara dhe që kërkonin shumë burime. Në atë aspekt, është e arsyeshme që Misioni të sugjeron nevojën për bërjen e zgjedhjeve dhe që vendimet për prioritizim kanë qenë të domosdoshme dhe të arsyeshme në ato rrethana.
58. Sidoqoftë këtë përpjekje bëjë mjaftueshëm që të mbrojnë dhe garantojnë efektivitetin e të drejtave themelore të ankueses dhe gjyshit të tij. Paneli konstaton se Misioni nuk ka bërë mjaftë për të mbrojtur dhe garantuar të drejtat themelore të ankuesit. Paneli ka identifikuar një sërë mangësish tek veprimet e Misionit të cilat kanë rezultuar apo kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit:
 - i. Dështimi për të hetuar plotësisht dhe me zell lëndën, duke përfshirë, ndër të tjera, një dështim të bashkërendimit të duhur ndërmjet organeve të Misionit; dhe
 - ii. Dështim i përfshirjes dhe informimit të mjaftueshëm të afërmeve për personin e zhdukur.

Hetimi i zhdukjes së familjarit të ankuesit

59. Si çështje paraprake, Paneli dëshiron të nxjerrë në pah dallimin midis çështjes së kompetencës për të hetuar dhe asaj të një detyrimi për ta bërë këtë. Kompetenca e Misionit për të hetuar krimet që përfshijnë shkeljen e të drejtave të caktuara të njeriut - dhe qëllimin e tyre - është përcaktuar nga një radhitje e ligjeve vendase, në veçanti, Ligji mbi Juridiksionin në përsëritjet e tij të ndryshme. Sa i përket detyrimit të Misionit për të hetuar këto, nuk lind nga këto dispozita që përcaktojnë kompetencën juridiksionale të prokurorëve të EULEX-it mbi këto raste, por nga nenet 2 dhe 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (dhe dispozita të ngjashme për të drejtat e njeriut), të cilat mandatojnë Misionin për të garantuar efektivitetin e këtyre të drejtave në kontekstin e funksionit të tij ekzekutiv. Shih p.sh. D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX, 2014-11 deri 2014-17, 30 shtator 2015, paragrafët 84 etj. Shih gjithashtu, për një ilustrim të zbatimit të këtij nocioni të përgjithshëm: Lënda e *Gudiel Alvarez e tutje ("Diario Militar") kundër Guatemalës* (Aktgjykimi i datës 20.11.2012; Meritat, riparimet dhe kostot), në veçanti, par. 192, 231-232. Shih gjithashtu S.H. kundër EULEX-it, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 Shtator 2019, par. 83.
60. Prandaj, në përmbushjen e mandatit të tij ekzekutiv, Misioni është i detyruar të interpretojë kompetencën e tij - natyrën dhe fushën e tij - në përputhje me detyrimet e tij ndaj të drejtave të njeriut. Paneli së pari do të shqyrtojë çështjen e kompetencës së Misionit për të hetuar raste të tilla si ajo në shqyrtim.
61. Deri më 15 prill 2014, EULEX-i Kosovë kishte kompetencë të pandërprerë për të hetuar këtë lloj lëndësh (shih Ligjin nr. 03/L-053 mbi Juridiksionin, Zgjedhjen dhe Caktimin e Lëndëve Gjyqtarëve dhe Prokurorëve të EULEX-it Kosovë, neni 3 dhe Ligji nr. 03/L-052 në Prokurorinë Speciale të Republikës së Kosovës). Paneli tashmë ka theksuar në vendimet e kaluara se ky lloj i krimeve mund që - dhe në të vërtetë, në disa raste, - të hetohet si krime lufte ose krime të motivuara etnike. Prandaj, nga fillimi i mandatit të tij deri në prill 2014 (d.m.th., përfshirë periudhën pas lirim, 2007-2014), Misioni ishte me të vërtetë kompetent për të hetuar ose vazhduar hetimin e këtij rasti. Shih S.H. kundër EULEX-it, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 85.
62. Më 15 prill 2014, fushëveprimi i kompetencës së prokurorëve të EULEX-it u ngushtua dhe u kufizua në "lëndët në vazhdim e sipër", d.m.th., lëndët që ishin hapur nga EULEX-i para kësaj kohe (shih Ligjin nr. 04/L-273 për Ndryshimin dhe Plotësimin i Ligjeve në lidhje me Mandatin e EULEX-it, neni 3.3). Paneli vëren në vijim sa i përket periudhës midis prillit 2014 dhe qershor 2018: Së pari, vendimi nëse do të hapet apo jo një lëndë e re e vendosur me prokurorët e EULEX-it (në bashkëpunim me autoritetet vendore kompetente) ku ekzistojnë rrethana të jashtëzakonshme. Prandaj, vendimi për të mos hapur ose rihapur hetimin e kësaj lënde ishte ai i marrë - në mënyrë të shprehur ose implicite - nga prokurorët e EULEX-it. Shih gjithashtu X. dhe 115 të Tjerë kundër EULEX-it, lënda nr. 2011-20, Vendimi dhe Gjetjet, 22 prill 2015, paragrafët. 60-67; S.H. kundër EULEX-it, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 86.
63. Së dyti, në përputhje me detyrimet e Misionit nën OPLAN, ai detyrim duhet të interpretohet në bazë të detyrimeve të Misionit ndaj të drejtave të njeriut. Duke marrë parasysh që shkelja e të drejtave të viktimave dhe e ankuesit ishte në vazhdim e sipër, ajo i ra Misionit për të siguruar që ato të drejta të mbroheshin në mënyrë efektive dhe shkelja e tyre të korrigjohej siç duhet. Lirimi atyre që fillimisht u akuzuan për këtë krim nuk i dha fund detyrimit të Misionit në lidhje me këtë. Duke marrë parasysh, veçanërisht, peshën e shkeljes së të drejtave të ankuesit dhe natyrën e vazhdueshme të kësaj shkelje, hetimi i vazhdueshëm i kësaj lënde nuk ishte as "jologjor" dhe as "teorik" ashtu siç kërkon Misioni ta portretizojë atë, por një detyrim ligjor i Misionit që u forcua më tej nga pesha e lëndës në fjalë. Shih gjithashtu S.H. kundër EULEX-it, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 87.

64. Më tej, Ligji për Juridiksionin në fuqi gjatë asaj periudhë (prill 2014 - qershor 2018) ka përmbajtur një klauzolë në bazë të së cilës Misioni mund të zbatonte kompetencë në raste (pra, për ato që nuk kanë qenë “në proces” në maj) kur kanë ekzistuar “rrethana të jashtëzakonshme”. Paneli tani më ka patur rastin ta interpretojë këtë nocion. Ai e ka interpretuar atë në një mënyrë që i jep efekt përgjegjësisë së përgjithshme të Misionit për garantimin e mbrojtjes efektive të të drejtave të njeriut në kontekstin e mandatit të tij ekzekutiv. Andaj, në rastin *Sadiku-Syla*, Paneli theksoi si në vijim:

“ShM-ja parashtroi se legjislacioni i ri që ka hyrë në fuqi më 17 maj 2014 “ka zvogëluar në mënyrë të konsiderueshme mundësinë e prokurorëve dhe gjykatësve të EULEX-it që të ushtrojnë funksione ekzekutive në raste të reja” (Përgjigja, faqja 6, duke iu referuar Ligjit Omnibus që ka ndryshuar Ligjin për juridiksionin). Paneli vëren, megjithatë, se neni 7(A) përcakton “Autoritetin e prokurorëve të EULEX-it në rrethana të jashtëzakonshme”: “Në rrethana të jashtëzakonshme një lëndë do t’i caktohet një prokurori të EULEX-it me një vendim të përbashkët të kryeprokurorit të shtetit dhe autoritetit kompetent të EULEX Kosova.” ShM nuk ka shpjeguar se përse kjo dispozitë nuk do të ishte bazë ligjore adekuate mbi të cilën duhet të veprojnë prokurorët e EULEX-it, në veçanti në një rast si rasti në fjalë, ku autoritetet vendore nuk duket se janë duke kryer hetime. Paneli do t’i ftonte palët të adresojnë këtë çështje nëse ata dëshirojnë të bëjnë parashtresa shtesë në lidhje me meritat e këtij rasti”.

Shih *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 29 shtator 2015, para. 62. Shih edhe, *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, 30 shtator 2015, para. 90; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 19 tetor 2016, para. 23 et seq; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 88.

65. Ndryshe, nga regjistri i rasteve që paraqiten para Panelit – përshirë rastin aktual – duket se EULEX-i në shumë raste nuk i ka trajtuar këto lloje të rasteve si prioritate hetimore apo, së paku, të përkushtojë kohë dhe burime të nevojshme për zhvillimin e hetimeve efektive për ato raste. Shih, p.sh., *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015, para. 34-39; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 to 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015, para. 72-76; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, para. 43-47, dhe 59-65; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016, para. 47; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016, para. 58, 60, 62-65, 81-82; dhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 89.
66. Në këtë rast të veçantë, Misioni pranon në mënyrë efektive dështimin e tij për të hetuar këtë rast. Sidoqoftë, ajo tregon se Instituti i Mjekësisë Ligjore ishte dhe mbeti i përfshirë në këtë çështje për mjaft kohë. Përfshirja e Institutit të Mjekësisë Ligjore në këtë çështje duhet vërtetë të vlerësohet dhe shkoi në një farë mënyre drejt përmbushjes së detyrimeve të Misionit. Sidoqoftë, përgjegjësia e Institutit ishte thjesht drejt mjekësisë ligjore në kuptimin e kërimit të gjetjes dhe identifikimit të mbetjeve të të afërmeve të ankuesit. Kjo nuk kualifikohet ose plotëson kërkesën që autoritetet duhet të hetojnë dhe sqarojnë rrethanat në të cilat një individ u zhduk dhe t’i çojë ata që janë përgjegjës para drejtësisë.
67. Në këtë kuptim, përderisa Misioni ndërmori disa hapa drejt përmbushjes së detyrimeve të tij në këtë rast, këto përpjekje nuk ishin të mjaftueshme për të përmbushur standardet e të drejtave të njeriut të përcaktuara më lart që ishin të detyrueshme për Misionin në atë kohë.

68. Paneli gjithashtu vëren se mungesa e përparësive të qarta mund të ketë ndikuar negativisht në aftësinë e Misionit për t'u përqëndruar në raste të këtij lloji. Gjithashtu për të ardhur keq është mbështetja e Misionit në klasifikimin e lëndëve nga ana e UNMIK-ut si lëndë të hapura/të mbyllura dhe krime lufte/raste të personave të zhdukur. Klasifikimi i lëndëve të UNMIK-ut duket se është kryer pa një hetim të plotë dhe të duhur të lëndëve që janë përpjekur ose janë kryer së pari dhe në shumë raste qenë të afërmit e të zhdukurve të kontaktuar ose informuar. Misioni duhet të ketë kryer vlerësimin dhe hetimin e tyre dhe të mos bazojë vendimet e tyre nëse të fillojë një hetim në atë informacion që mund të ketë qenë tashmë në një dosje të UNMIK-ut.
69. Për më tepër, Paneli vëren se janë bërë pak ose aspak përpjekje në raste të këtij lloji dhe, në veçanti, në këtë rast, për t'iu drejtuar institucioneve dhe organizatave të tjera (siç janë ICRC; ICTY; OJQ; autoritetet shtetërore) të cilat mund të ketë pasur informacione në dispozicion të tyre në lidhje me këto raste ose ekspertizë të rëndësishme për të ndihmuar përpjekjet hetimore të Misionit.
70. Prandaj, para se të vendoste të mos hetojë një çështje, Misioni do të pritej të shterronte të gjitha rrugët e arsyeshme të informacionit, duke përfshirë kontaktimin me të afërmit e personit të zhdukur për të konstatuar nëse ata posedonin informacione të rëndësishme në lidhje me rastin.

Informimi i familjarëve të të zhdukurve

71. Për shkak të ndikimit të akteve të zhdukjeve me forcë të familjarët e të zhdukurve, është thelbësishme e rëndësishme që ata duhet të jenë të përfshirë në hetimin e rasteve të tilla në masën më të madhe që është e mundur. *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 66.
72. Autoriteteve hetimore iu kërkohet që, si çështje e së drejtës për të drejtat e njeriut, t'i informojnë viktimat e këtyre shkeljeve në lidhje me procesin e hetimeve të tyre. Në fakt, kjo kërkon që ato t'i balancojnë të drejtat dhe interesat e viktimave për të qenë të informuar rreth progresit të hetimeve me shcallën e nevojshme të konfidencialitetit që hetimet në mënyrë legjitime mund të kërkojnë. Duke iu nënshtuar konsiderimeve të konfidencialitetit dhe të sigurisë, viktimat kanë të drejtë që të jenë mjaftueshëm të përfshira në procesin e hetimeve dhe të jenë të informuara rreth tij. Ndonëse përmbajtja e saktë së asaj që duhet t'i jepet atyre është vështirë të përcaktohet në një përmbledhje, informatat e që iu jepen atyre që më së drejtpërdrejt janë të prekur nga hetimet duhet të jenë të atilla që ua bëjnë të mundur të jenë të përmbushur se çështja është duke u shqyrtuar siç duhet dhe se janë duke u bërë të gjitha përpjekjet relevante dhe të arsyeshme për gjetjen e fatit të familjarëve të tyre dhe për identifikimin e përgjegjësve të atyre akteve. Shih, në përgjithësi, *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 66; *Desanka dhe Zoran Stanisic kundër EULEX*, 2012-22, 11 nëntor 2015, para. 66; *L.O. kundër EULEX*, 2014-32, 11 nëntor 2015, para. 60-61, 72-73; PShDN, Shënim i praktikës gjyqësore për detyrën për hetimin e pretendimeve të shkeljeve të të drejtave, fq. 28-30; Shih edhe *Ahmet Özkan dhe të tjerët kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 21689/93, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 6 prill 2004, par. 311-314, *Isayeva kundër Rusisë*, Aplikacioni nr. 57950/00, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 24 shkurt 2005 par. 211-214; *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar*, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 7 korrik 2011, par. 167.

73. Ky obligim për t'i informuar viktimat rreth përpjekjeve hetimore është në veçanti i rëndësishëm në rastet që përfshijnë akte të zhdukjes me forcë, meqë familjarët që kanë mbijetuar mund të mos kenë burime të tjera të informimit rreth fatit të të afërmeve të tyre dhe ata do të vazhdojnë të jetojnë me shpresën se fati i të afërmeve të tyre një ditë do të zbardhet. Si rezultat, familjarët e viktimave të zhdukura vuajnë emocionalisht nga mungesa e informatave rreth fatit të më të dashurve të tyre. Shih Zufe Miladinović kundër EULEX, 2017-02, 19 qershor 2019, para. 87; S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 78. Kjo kërkesë është element i nevojshëm i mbrojtjes së të drejtave të viktimave gjatë hetimit të rasteve të tilla. Shih, p.sh., S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 77; Desarka dhe Zoran Stanisić kundër EULEX, 2012-22, 11 nëntor 2015, para. 66, duke iu referuar L.O. kundër EULEX, 2014-32, 11 nëntor 2015, para. 60-61, 72-74; Zufe Miladinović kundër EULEX, 2017-02, 19 qershor 2019, para. 86; Shih edhe Ahmet Özkan dhe të tjerët v. Turqia, Aplikacioni nr. 21689/93, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 6 prill 2004, para. 311-314, Isayeva v. Rusia, Aplikacioni nr. 57950/00, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 24 shkurt 2005 para. 211-214; Al-Skeini dhe të tjerët v. Mbretëria e Bashkuar, Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 7 korrik 2011, para. 167. Dhe autoritetet kompetente nuk do të lejohen lehtë që të mos e përfillim apo ta injorojnë atë. Shih S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 67.
74. Në këtë kontekst është relevante edhe e drejta e viktimës për të vërtetën, e cila buron nga kategoritë e tjera të pranuar të të drejtave të njeriut. Duke e theksuar të drejtën e viktimave për të vërtetën në këtë kontekst, Komenti i përgjithshëm i grupit punues për zhdukjet me forcë thekson si në vijim në lidhje me këtë çështje:

"Neni 13 i Deklaratës njeh obligimin e shtetit për të hetuar rastet e zhdukjeve me forcë. Paragrafi 4 i nenit 13 specifikon se "gjetjet nga një hetim i tillë do të vihen në dispozicion sipas kërkesës për të gjithë personat e interesuar, përveç nëse veprimi i tillë do të rrezikonte hetimin penal që është në proces." Duke pasur parasysh zhvillimet që kanë ndodhur që nga viti 1992, Grupi punues gjykon se kufizimi në pjesën e fundit të këtij paragrafi duhet të interpretohet ngushtë. Në të vërtetë, të afërmit e viktimave duhet të lidhen ngushtë me hetimin për rastin e zhdukjes me forcë. Refuzimi për të dhënë informacion është kufizim i së drejtës për të vërtetën. Një kufizim i tillë duhet të jetë rreptësisht proporcional me qëllimin e vetëm të ligjshëm: për shmangien e rrezikimit të hetimit penal në proces. Refuzimi për të dhënë ndonjë informacion, ose për të mos komunikuar fare me të afërmit, me fjalë refuzimi absolut, është shkelje e së drejtës për të vërtetën. Dhënia e informatave të përgjithshme për çështjet procedurale, siç është fakti se çështja i është dhënë një gjykatësi për shqyrtim, është e pamjaftueshme dhe duhet të konsiderohet shkelje e së drejtës për të vërtetën. Shteti ka obligim që ta informojë çdo person të interesuar rreth hapave konkretë të ndërmarrë për zbardhjen e fatin të personit dhe vendndodhjen e tij. Këto informata duhet të përfshijnë hapat e ndërmarrë në bazë të provave të ofruara nga të afërmit ose dëshmitarët e tjerë. Ndërsa nevojat e hetimit penal mund të arsyetojnë kufizimin e transmetimit të informatave të caktuara, legjislacioni i vendit duhet të përcaktojë mundësinë për ta shqyrtuar një refuzim të tillë për t'i dhënë informata të gjithë personave të interesuar. Ky shqyrtim duhet të jetë në dispozicion në kohën e refuzimit fillestar për dhënie të informatave, dhe pastaj në mënyrë të rregullt për të siguruar që arsyeja e nevojës që është ngritur nga autoriteti publik për refuzimin e komunikimit, të vazhdojë të jetë e pranishme."

Shih *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën rreth zhdukjeve me forcë*, raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme (2010), dokumenti A/HRC/16/48, para 3; Zufe Miladinović kundër EULEX, 2017-02, 19 qershor

2019, para. 87; dhe, po ashtu, I. *Rasti i Rio Negro Massacres/Masakrat e Lumit të Zi v. Guatemala* (GjNADNj) (Aktgjykimi i datës 4.09.2012, kundërshtimi preliminar, meritat, riparimi dhe kostot), para. 265. Shih edhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 78.

75. Sa i përket rastit aktual, Misioni ka pranuar se nuk janë bërë përpjekje për të komunikuar me ankuesin apo familjarët e të zhdukurit. Atyre familja-ëve nuk i është përcjellë asnjë informatë që Misioni ka pasur në posedim për këtë rast.
76. Misioni nuk ka dhënë shpjegime për mos informimin e ankuesit (apo të ndonjë familjari tjetër të viktimës parësore) rreth këtij rasti. Në përgjigje të pyetjes së Panelit në atë pikë, Misioni tha si vijon:

‘Në përgjithësi, Misioni duhet të ketë bërë më shumë përpjekje për të mbajtur viktimat dhe publikun më të gjerë të informuar në lidhje me strategjitë dhe qasjet e tij, me qëllim që të kontrolloj pritjet në mënyrë sa më të duhur dhe të jetë më transparente. Sidoqoftë, në rastin konkret dhe duke marrë parasysh pengesat themelore të paraqitura, Misioni nuk beson se të crejtat e ankuesit ishin shkelur’.

77. Detyrimi i Misionit ndaj kësaj kategorie të viktimave nuk ka të bëjë me “strategji” ose “qasje”. As nuk bëhet fjalë për qasje. Kjo i përket të drejtës së viktimave të një shkelje të tillë të të drejtave të tyre për t’u informuar posaçërisht për atë që autoritetet po bëjnë për të sqaruar çështjen dhe për t’i sjellë ata që janë përgjegjës para drejtësisë. Duke mos kontaktuar me ankuesin dhe madje edhe duke mos u përpjekur ta bëjë këtë, Misioni në të vërtetë ka shkelur të drejtat e tij.
78. Mos kontaktimi dhe mos informimi i ankuesit nga ana e Misionit sa i përket vendimit të tij për të mos e hetuar këtë rast dhe dështimi i tij për kontaktimin me ta dhe informimin e tyre për këtë rast ka kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit deri në atë masë sa që ka rritur gjendjen e pasigurisë në të cilën ai ka qenë gjatë periudhës përkatëse.

Mandati i ri i reduktuar i Misionit, që nga qershori 2018

79. Mandati i ri i Misionit, i cili ka hyrë në fuqi në qershor 2018, ka reduktuar në masë të konsiderueshme mundësinë e Misionit për hetimin e rasteve penale, përfshirë rastin aktual. Roli i tij i ri i monitorimit nuk ia mundëson që të kërkojë fillimin e ndonjë hetimi, e as nuk i jep autoritet për të vendosur rreth procesit të hetimeve. *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 98.
80. Paneli konsideron se ndryshimi i natyrës së mandatit të Misionit nuk e liron Misionin nga obligimi i tij për zgjidhjen aq sa është e mundur të ndikimeve të shkeljeve për të cilat përcaktohet se është përgjegjës. Shih edhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 99; dhe Vendimi i Këshillit (CFSP) 2018/856 i datës 8 qershor 2018.
81. Mbi këtë bazë, Paneli do të rekomandojë që Misioni më tej të ndërmarrë hapa aktivë për të kërkuar nga autoritetet kompetente të vendit se çfarë masash, nëse ekziston ndonjë, janë duke u marrë për të hetuar këtë rast dhe për të raportuar tek autoritetet kompetente në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet e vendit nuk janë duke i përmbushur obligimet e tyre në atë aspekt. Për shkak të dështimit për mbrojtjen e të drejtave të ankuesit, Misioni tani duhet të ndërmarrë hapa për të kërkuar zgjidhjen e këtyre shkeljeve.

Pasojat mbi të drejtat e ankuesit

82. Neni 2 i Konventës mbron një prej të drejtave më themelore të njeriut, përkatësisht, të drejtën për jetë. Ajo e drejtë mbrohet me një varg instrumentesh për të drejtat e njeriut dhe ajo përbënë element thelbësor dhe bazik të mbrojtjes minimale të të drejtave të njeriut detyruar çdo individ. Ajo njihet vetëm pak përjashtime, dhe të kufizuara. Shih, në përgjithësi, *Komenti i përgjithshëm nr. 36 (2018) për nenin 6 të Marrëveshjes ndërkombëtare për të drejtat civile dhe politike, për të drejtën për jetë*, CCPR/C/GC/36, 30 tetor 2018 (https://tbinternet.ohchr.org/Treaties/CCPR/Shared%20Documents/1_Global/CCPR_C_GC_36_8785_E.pdf) (më tej në tekst, "*Komenti i përgjithshëm 36*"); S.H. kundër EULEX, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 106.
83. Më e rëndësishmja për qëllimet e tanishme, kjo e drejtë paraqet obligim procedural në anën e shtetit ose autoritetit kompetent për të hetuar aty ku ata e dinë ose duhet të kishin ditur për privimet potencialisht të paligjshme të jetës, për të hetuar dhe, kur është e përshtatshme, për të ndjekur penalisht raste të tilla, përfshirë pretendimet për përdorim të tepërt të forcës me pasoja vdekjeprurëse. Shih, në përgjithësi, *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, Vendimi mbi pranueshmërinë, 29 shtator 2015; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, para. 107; Shih edhe *Nydia Erika Bautista de Arellana v. Kolumbia*, komunikimi nr. 563/1993, Qëndrimet e komitetit për të drejtat e njeriut, 27 tetor 1995 para. 8.6; *McCann dhe të tjerët v. Mbretëria e Bashkuar*, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 27 shtator 1995, seria A nr. 324, para. 161; *Assenov dhe të tjerët v. Bullgaria*, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 28 tetor 1998, Raportet për gjykimet dhe vendimet 1998-VIII, par. 102; *Nachova dhe të tjerët v. Bullgaria*, Aplikacioni nr.s. 43577/98 dhe 43579/98, Aktgjykimi i GjEDNj i datës 6 korrik 2005, para. 110; *Hugh Jordan v. Mbretëria e Bashkuar*, Aplikacioni nr. 24746/94, Aktgjykimi i GjEDNj 4 Maj 2001, para. 105; *Komenti i përgjithshëm 36*, par. 27; Këshilli për të drejtat e njeriut, vërejtjet përmbyllëse: Kirgistan (2014), par. 13.
84. Hetimet dhe ndjekjet penale të privimeve potencialisht të paligjshme nga jeta duhet të ndërmerren në pajtueshmëri me standardet ndërkombëtare relevante, përfshirë *Protokollin e Minesotës për hetimin e vdekjeve potencialisht të paligjshme* (2016), dhe duhet të kenë për qëllim të sigurojnë sjelljen e përgjegjësve para drejtësisë, promovimin e llogaridhënies dhe parandalimin e mosndëshkueshmërisë, mënjanimin e shmangies nga drejtësia dhe nxjerrjen e mësimave të nevojshme për revidimin e praktikave dhe politikave me qëllim të shmangies së përsëritjes së shkeljeve. Shih, në përgjithësi, *Komenti i përgjithshëm 36*, para. 27 dhe referencat e cituara; dhe *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 108.
85. Për këtë rast relevant është edhe neni 3 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut, me të cilin përcaktohet se askush nuk i nënshtrohet torturës apo trajtimin apo ndëshkimit çnjerëzor apo degradues. Një ndalesë dhe garanci e ngjashme përcaktohet edhe në shumë instrumente të tjera për të drejtat e njeriut, përfshirë në nenin 7 të Marrëveshjes ndërkombëtare për të drejtat civile dhe politike dhe nenin 2 të Konventës kundër torturës dhe trajtimit apo ndëshkimit tjetër mizor, çnjerëzor apo degradues. Kjo prapë është e drejtë themelore e një rëndësie enorme e cila duhet të mbrohet në çdo kohë dhe rrethanë.
86. Në jurisprudencën e Panelit dhe në praktikën e organeve të tjera për të drejtat e njeriut është pranuar se trauma emocionale që shkaktohet tek familjarët e ndonjë të zhdukuri

nga mungesa e informatave rreth fatit të të afërmit të tyre mund të arrijë pragun e peshës që kërkohet për këtë garanci. Shih, p.sh., *L.O. kundër EULEX, 2014-32*, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015; *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX, 2014-11 to 2014-17*, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX, 2014-34*, Vendimi dhe gjetjet, 19 tetor 2016; *S.H. kundër EULEX*, Vendimi dhe gjetjet, rasti nr. 2016-28, 11 shtator 2019. Shih edhe *Deklaratën për mbrojtjen e të gjithë personave nga zhdukjet me forcë*, paragrafi preambular i 5-të (ku theksohet se zhdukjet me forcë shkaktojnë “ankth dhe pikëllim”) dhe neni 1(2) ku përcaktohet se “[ç]do akt i zhdukjes me forcë (...) përbënë shkelje të rregullave të së drejtës ndërkombëtare që garanton, (...) të drejtën për të mos iu nënshtruar torturës apo trajtimit apo ndëshkimit tjetër mizor, çnjerëzor apo degradues”; dhe *Komentin e përgjithshëm për të drejtën për të vërtetën në lidhje me zhdukjet me forcë*, Raporti i grupit punues për zhdukjet me forcë apo në mënyrë të pavullnetshme, 2010. Dokumenti A/HRC/16/48, par. 4.

87. Thelbi i shkeljes së nenit 3 të Konventës në lidhje me një anëtar të familjes ka të bëjë me “reagimet dhe qëndrimet” e autoriteteve, e jo fakti që anëtari i familjes së tyre ishte zhdukur. Për të përcaktuar një shkelje të nenit 3 të Konventës Evropiane në lidhje me një anëtar të familjes së ngushtë të personit të zhdukur, ekzistojnë faktorë që i japin vuajtjes së ankuesit “një dimension dhe karakter të veçantë nga shqetësimi emocional që mund të konsiderohet si i pashmangshëm shkaktuar të afërmit e një viktime të një shkelje të rëndë të të drejtave të njeriut. Faktorë të tillë përfshijnë “afërsinë e lidhjes së familjes - në atë kontekst, një peshë e caktuar do t’i kushtojë lidhjes prind-fëmijë -, rrethanat e veçanta të marrëdhënies, shkallën në të cilën anëtarja e familjes dëshmoi ngjarjet në fjalë, përfshirjen të anëtarit të familjes në përpjekjet për të marrë informacion në lidhje me personin e zhdukur dhe mënyrën në të cilën autoritetet u përgjigjën në ato pyetje”. Shih Çakıcı kundër Turqisë, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 8 korrik 1999, Raportet e vendimeve dhe vendimet e 1999-IV, par. 98.
88. Sipas mendimit të Panelit, dështimi i Misionit për të) bashkërenduar në mënyrë të duhur ndërmjet organeve të tij për të siguruar që të gjitha informacionet përkatëse janë shpërndarë përpara se të merrej një vendim për të hetuar këtë rast, b) për të mbajtur të afërmit e afërt të informuar për veprimet e Misioni në lidhje me këtë rast dhe c) të përdorin të gjitha mjetet e mundshme hetimore për t’u përpjekur që të zgjidhet ky rast, të gjitha kontribuuan në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas nenit 2 të Konventës që kjo çështje të hetohet plotësisht dhe me zell nga Misioni. Kjo është përkundër që Misioni ka investuar burime të konsiderueshme për të provuar të gjejë të afërm të ankuesit ose eshtrat e tij, gjë që do të vlerësohet.
89. Këto dështime dhe lëshime fajësuese po ashtu kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit nga neni 3 i Konventës dhe kanë kontribuar në traumën emocionale dhe psikologjike të shkaktuar nga mosdija se çka i ka ndodhur gjyshi i tij. Ajo traumë është e rëndë, e gjatë dhe e vazhdueshme. Natyrisht, nuk është ekskluzivisht pasojë e sjelljes së Misionit, por Paneli nuk është kompetent për të përcaktuar në lidhje me përgjegjësinë e UNMIK-ut në këtë drejtim. Në çdo rast, dështimi i UNMIK-ut, sado serioz, nuk do të justifikonte vetë Misionin. Prandaj, gjetjet e bëra këtu janë të kufizuara në ato akte dhe dështime të Misionit që kontribuuan në shkeljen e të drejtave të ankuesit, duke marrë parasysh sfidat e përshkruara më lart me të cilat u përball Misioni në atë kohë.
90. Në aspektin e gjetjeve të paraqitura më lartë për nenet 2 dhe 3 të Konventës, Paneli nuk është i mendimit se ka nevojë që të konstatojë gjetje edhe për nenet 8 dhe 13 të

Konventës. Paneli thekson, megjithatë, se ndonëse interesi (interesat) e mbrojtura nga çdo dispozitë kanë ngjashmëri të pjesërishtme, ato nuk janë identike. Paneli thekson, më tej, se veprimi që i atribuohet Misionit duket *prima facie* të ketë prekur negativisht të drejtat e ankuesit për jetë familjare dhe të drejtën e tij për zgjidhje efektive. Paneli nuk do të bëjë gjetje definitive për këto të drejta meqë gjetjet e tij për nenet 2 dhe 3 përmbledhin ato që ai i konsideron tipare thelbësore të shkeljeve që i atribuohen Misionit.

91. Në bazë të asaj që u tha më lartë, Paneli ka përcaktuar se Misioni i ka shkelur të drejtat e ankuesit nga neni 2 (pjesë procedurale) dhe neni 3 i Konventës së të Drejtave të Njeriut.

PËR KËTO ARSYE, PANELI NJËZËRI

GJEN se Misioni i ka shkelur të drejtat e ankuesit të garantuara me nenin 2 (dega procedurale) dhe me nenin 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut;

NË BAZË TË KËSAJ, PANELI NUK E KONSIDERON TË NEVOJSHME të bëjë përcaktime rreth shkeljeve të mundshme të neneve 8 dhe 13 të Konventës nga ana e Misionit;

NË BAZË TË KËSAJ, PANELI NUK E GJEN TË DOMOSDOSHME të merr vendime në lidhje me shkeljet e mundshme nga ana e Misionit të nenit 8 dhe 13 të Konventës;

THEKSON se, në bazë të të dhënave që Paneli i posedon, shkelja e të drejtës së ankuesit mund të jetë në vazhdim e sipër, andaj,

REKOMANDON si në vijim:

- i. Duke marrë parasysh peshën e shkeljeve në shqyrtim, Paneli i bën ftesë Shefit të Misionit që me kujdes ta shqyrtojë mundësinë dhe nevojën që Misioni të pranohet shkeljen e të drejtave të ankuesit nga ana e Misionit;
- ii. Paneli i bën ftesë Misionit që të sigurojë se dosja e këtij rasti dhe ky vendim t'i dërgohen autoriteteve kompetente të vendit;
- iii. Paneli rekomandon që ky rast duhet të jetë subjekt i monitorimit nga Misioni;
- iv. Paneli rekomandon se, siç ka bërë për rastin 2017-02, Misioni duhet të shqyrtojë dhënien e rekomandimeve tek autoritetet në lidhje me proceset hetimore të mundshme në të ardhmen të cilat do të mund të ndihmonin për zgjidhjen e këtij rasti; në atë kontekst, Paneli rekomandon që Misioni duhet të theksojë para autoriteteve rëndësinë e të drejtave të viktimave për të vërtetën, faktin se shkelja është në vazhdim e sipër, dhe të bëjë me dije se mirëpret informata rreth zhvillimet e përgjithshme të hetimeve;
- v. Paneli rekomandon se Misioni duket të raportojë tek autoritetet kompetente në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet e vendit nuk janë duke i përmbushur obligimet e veta në atë aspekt;
- vi. Misioni duhet të ndërmerr hapa aktivë për të kërkuar nga autoritetet se çfarë hapa, nëse ka, janë duke u ndërmarrë për hetimin e këtij rasti dhe për të raportuar tek autoritetet kompetente të Bashkimit Evropian në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet nuk janë duke i përmbushur obligimet e veta në atë aspekt;
- vii. Paneli rekomandon që ky vendim duhet t'i jepet organeve përkatëse të Misionit; dhe
- viii. Paneli po ashtu rekomandon që Shefi i Misionit duhet të sigurojë se aktivitetet monitoruese të Misionit duhet të zhvillohen në konsistencë me obligimet e Misionit për të drejtat e njeriut dhe se Misioni të sigurojë se kjo pjesë e mandatit të tij i kontribuon mbrojtjes efektive dhe avancimit të atyre të drejtave.

PANELI ME RESPEKT KËRKON NGA MISIONI që të raportojë pas zbatimit të këtyre rekomandimeve dhe të përgjigjet në pyetjet e Panelit sa më parë që është e mundur për Misionin, por jo pas datës 15 prill 2020.
Për Panelin,

Guénaél METTRAUX
Kryesues

Anna BEDNAREK
Anëtare

Anna AUTIO
Anëtare

